

23.11.2005

1268/4/04

Ratkaisija: Oikeusasiamies Riitta-Leena Paunio

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Kaija Tanttinen-Laakkonen

VIIVÄSTYS TIETOJEN ANTAMISESSA SOSIAALIHUOLLON ASIAKIRJOISTA

1 KANTELU

A ja B arvosteli vat 30.4.2004 päivätyssä kirjeessään - - - kunnan sosiaalitoimen menettelyä heidän poikansa C:n kouluvaikeuksien selvittämisessä ja perheen terveystietojen pyytämässä. Heidän mielestään myös koululääkäri menetteli virheellisesti, kun hän viivytteli syksyllä 2002 C:n lähettämässä neurologisiin tutkimuksiin Kuopion yliopistollisen sairaalaan ja teki keväällä 2003 lastensuojeluilmoituksen sosiaalitoimeen.

- - -

3 RATKAISU

Sosiaalitoimen menettely

Katson - - - kunnan sosiaalityöntekijän jäljempänä kohdassa 4.1.2 todetun mukaisesti aiheettomasti viivytelleen B:n pyytämien tietojen antamisessa sosiaalihuollon asiakirjoista .

Kiinnitän lisäksi - - - kunnan sosiaalitoimen huomiota vastaisen varalle siihen, mitä olen jäljempänä kohdassa 4.1.1 todennut hyvään hallintoon ja laadultaan hyvään sosiaalihuoltoon kuuluvasta menettelystä.

Muilta osin en ole voinut todeta - - - kunnan sosiaalitoimessa menetellyn asiassa lainvastaisesti tai velvollisuuksia laiminlyöden.

Koululääkärin menettely

Katson, että asiassa ei ole tältä osin ilmennyt aihetta epäillä lainvastaista menettelyä tai velvollisuuden laiminlyöntiä.

4 PERUSTELUT

4.1 Sosiaalitoimen menettely

4.1.1

Viranomaisen velvollisuus antaa sosiaalitoimelle salassa pidettäviä tietoja

Asiakirjoista käytettävissä olevasta selvityksestä ilmenee, että C:n koulunkäyntivaikeudet olivat olleet - - - kunnan sosiaalitoimen tiedossa koulun oppilashuollon toimesta syksystä 2002 lähtien. Helmikuussa 2003 C:n koulunkäyntivaikeudet jatkuivat, mutta perhe ei osallistunut asiasta järjestettyyn oppilashuollon neuvotteluun. - - - kunnan sosiaalitoimi pyysi koulun oppilashuollossa syntyneen huolen perusteella - - - ala-asteen rehtorilta sekä - - - ja - - - terveydenhuollon kuntayhtymän psykologilta ja lääkäriltä 11.2.2003 lausunnot koko perheen tilanteesta lasten ja perheen lastensuojelullisten tuentarpeiden arvioimiseksi. Sosiaalitoimi ei etukäteen pyytänyt vanhempien suostumusta lausuntopyyntöihin eikä myöskään etukäteen ilmoittanut heille aikovansa pyytää lausuntoja edellä mainituilta tahoilta.

Sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (jälj. sosiaalihuollon asiakaslaki, 812/2000) 20 §:n mukaan muun muassa kunnan viranomaisen, terveyden- ja sairaanhoitotoimintaa harjoittava yhteisö tai toimintayksikkö ja terveydenhuollon ammattihenkilö ovat velvollisia antamaan sosiaalihuollon viranomaiselle sen pyynnöstä maksutta ja salassapitosäännösten estämättä hallussaan olevat sosiaalihuollon asiakassuhteeseen olennaisesti vaikuttavat tiedot ja selvitykset, jotka viranomaiselle laissa säädetyn tehtävän vuoksi ovat välttämättömiä asiakkaan sosiaalihuollon tarpeen selvittämiseksi, sosiaalihuollon järjestämiseksi ja siihen liittyvien toimenpiteiden toteuttamiseksi sekä viranomaiselle annettujen tietojen tarkistamista varten.

Asiakirjoista käytettävissä olevan selvityksen perusteella käsitykseni on, että - - - kunnan sosiaalitoimella oli oikeus sosiaalihuollon asiakaslain 20 §:n nojalla pyytää lausunnot edellä mainituilta viranomaisilta. Säännös velvoittaa siinä mainittuja tahoja poikkeamaan luottamuksen suojasta, jollainen tällaisella taholla lain mukaan on muutoin asiakkaaseensa. Säännös ei edellytä asiakkaan suostumusta eikä kuulemista ennen lausuntopyyntöjä.

Asiassa ei näin ollen ole menetelty lainvastaisesti. Mielestäni sosiaalihuollon asiakaslain 4 §:ssä säädettyyn laadultaan hyvään sosiaalihuoltoon kuuluisi kuitenkin, että sosiaaliviranomainen ilmoittaa asiakkaalle hänestä pyydetyistä lausunnoista.

Sosiaalitoimi ilmoittikin kantelijoille edellä mainituille tahoille lähettämistään lausuntopyyntöistä 11.2.2003 päivätyssä ajanvarauskirjeessä. Tuossa kirjeessä olisi käsitykseni mukaan ollut perusteltua myös mainita se sosiaalihuollon asiakaslain säännös (20 §), johon lausuntopyyntöt perustuivat. Mielestäni tällainen menettely olisi kuulunut hyvään hallintoon ja sosiaalihuollon asiakaslain 4 §:ssä säädettyyn laadultaan hyvään sosiaalihuoltoon.

Ennen kantelijoille 4.4.2003 tehtyä kotikäyntiä sosiaalityöntekijät olivat yhteydessä C:tä hoitavaan lääkäriin selvittääkseen, missä vaiheessa hänen tutkimuksensa olivat. Perusteena yhteydenottoon oli huoli C:n tutkimusten toteutumisesta. Sosiaalitoimi ei ilmoittanut kantelijoille yhteydenotosta.

Asiakirjoista käytettävissä olevan selvityksen perusteella käsitykseni on, että sosiaalitoimi on voinut asiakaslain 20 §:n perusteella ottaa yhteyttä C:tä hoitavaan lääkäriin ja pyytää tältä kyseisiä tietoja. Edellä todetun mukaisesti säännös ei edellytä asiakkaan suostumusta eikä kuulemista ennen yhteydenottoa.

Tässäkään asiassa ei siis ole menetelty lainvastaisesti. Mielestäni sosiaalihuollon asiakaslain 4 §:ssä säädettyyn laadultaan hyvään sosiaalihuoltoon kuuluisi kuitenkin, että sosiaaliviranomainen ilmoittaa huoltajille yhteydenotosta heidän lastaan hoitavaan lääkäriin.

4.1.2

Asiakirjojen antaminen

Selvityksen mukaan B soitti 13.2.2003 sosiaalityöntekijälle ja pyysi saada kirjallisesti tietoja lastensuojeluilmoituksen tekijästä ja edellä mainittujen lausuntojen antajista. B soitti uudelleen sosiaalitoimeen 26.3.2003 ja pyysi toiselta sosiaalityöntekijältä perhettä koskevia asiakirjoja. A soitti myös tälle sosiaalityöntekijälle 27.3.2003 ja pyysi vielä sosiaalitoimen saamia lausuntoja koululta ja terveydenhuollolta. Sosiaalityöntekijä lähetti asiakirjat perheelle 28.3.2003.

Perheeseen tehtiin 4.4.2003 kotikäynti. Käynti kirjattiin lastensuojelun asiakaskertomukseen 13.6.2003 ja samalla lähetettiin tieto asiakaskertomuksessa olevista merkinnöistä, edellä mainitut lausuntopyynnöt ja niihin saadut lausunnot.

Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsiteltyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä. Hallintolain (434/2003) 23 §:n mukaan asia on käsiteltävä ilman aiheetonta viivytystä.

Sosiaalihuollon asiakaslain 11 §:n mukaan oikeus saada asianosaisena ja oikeus saada tieto asiakasta itseään koskevasta asiakirjasta määräytyy siten kuin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun laissa (jälj. julkisuuslaki, 621/1999) säädetään.

Asianosaisella on julkisuuslain 11 §:n mukaan oikeus pykälässä mainituin poikkeuksin saada asiaa käsittelevältä tai käsitelleeltä viranomaiselta tieto muunkin kuin julkisen asiakirjan sisällöstä, joka voi tai on voinut vaikuttaa hänen asiansa käsittelyyn. Julkisuuslain 12 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada tieto hänestä itsestään viranomaisen asiakirjaan sisältyvistä tiedoista laissa säädetyin rajoituksin.

Julkisuuslain 13 §:n mukaan pyyntö saada tieto viranomaisen asiakirjan sisällöstä on yksilöitävä riittävästi siten, että viranomainen voi selvittää, mitä asiakirjaa pyyntö koskee.

Julkisuuslain 14 §:n mukaan viranomaisen asiakirjan antamisesta päättää se viranomainen, jonka hallussa asiakirja on, jollei toisin säädetä (1 mom.). Asia on käsiteltävä viivytyksettä, ja tieto julkisesta asiakirjasta on annettava mahdollisimman pian, kuitenkin viimeistään kahden viikon kuluessa siitä, kun viranomainen on saanut asiakirjan saamista koskevan pyynnön. Jos pyydettyjä asiakirjoja on paljon tai niihin sisältyy salassa pidettäviä osia tai jos muu niihin rinnastettava syy aiheuttaa sen, että asian käsittely ja ratkaisu vaativat erityistoimenpiteitä tai muutoin tavanomaista suuremman työmäärän, asia on ratkaistava ja tieto julkisesta asiakirjasta annettava viimeistään kuukauden kuluessa siitä, kun viranomainen on saanut asiakirjan saamista koskevan pyynnön.

- - - kunnan sosiaalilautakunnan 10.9.2004 antaman selityksen mukaan kantelijoiden pyytämien asiakirjojen antaminen viivästy kohtuuttomasti sosiaalityöntekijöiden työtilanteen ja työntekijöiden vaihtuvuuden vuoksi. Asiakirjojen lähettämistä ei kuitenkaan viivytetty tahallisesti. Perheen kanssa työskentelevien sosiaalityöntekijöiden kanssa on selityksen mukaan sovittu, että jatkossa perhe saa tapaamisista tehtävät asiakaskertomukset mukaansa tapaamisen yhteydessä. Perhe voi tuolloin välittömästi kommentoida tekstien oikeellisuutta ja esittää niihin tarpeelliseksi näkemänsä tarkennukset.

Asiakirjoista käytettävissä olevan selvityksen perusteella käsitykseni on, että B:n 13.2.2003 asianosaisena esittämä asiakirjapyyntö oli julkisuuslain 13 §:ssä tarkoitetulla tavalla riittävästi yksilöity. Sosiaalitoimen saatua pyynnön asia olisi tullut käsitellä julkisuuslain 14 §:n 4 momentin mukaan viivytyksettä ja tiedot asiakirjoista antaa säädetyssä määräajassa. Katson, että asian käsittely on aiheettomasti viivästynyt.

Sosiaalityöntekijöiden muistiinpanoista ei ole laissa säännöksiä. Sosiaalityöntekijät eivät ole lain mukaan velvollisia tekemään tällaisia merkintöjä ja ne ovatkin kehittyneet ensisijaisesti työntekijöiden muistin tueksi. Mikäli muistiinpanoja tehdään, niiden tekemisessä on kuitenkin noudatettava henkilötietolain (523/1999) asettamia periaatteita. Tästä seuraa muun muassa, että muistiinpanojen tulee olla virheettömiä.

Kantelijoille 4.4.2003 tehty kotikäynti kirjattiin lastensuojelun asiakaskertomukseen vasta 13.6.2003. Asiassa ei edellä esitetty huomioon ottaen ole menetelty lainvastaisesti. Koska merkinnät kuitenkin toimivat ensisijaisesti työntekijän muistin tukena, olisi mielestäni hyvää menettelyä, että merkinnät tehdään joutuisasti.

4.2

Koululääkärin menettely

Kantelijat kantelivat koululääkäriin menettelystä myös Itä-Suomen lääninhallitukselle 9.11.2003. Läninhallitus antoi kanteluun ratkaisunsa 9.6.2004.

Läninhallitus on ratkaissut asian harkintavaltansa rajoissa lainmukaisesti. Oikeusasiamies ei voi puuttua siihen, miten viranomainen on käyttänyt tätä harkintavaltaa, jos harkintavaltaa ei ole ylitetty tai käytetty väärin. Oikeusasiamies ei voi myöskään muuttaa tai kumota viranomaisten ratkaisuja.

Asiaa ratkaistessani minulla oli käytettävissäni jäljennös lääninhallituksen päätöksestä.

5

TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 4.1.2 esittämäni käsityksen menettelyn lainvastaisuudesta - - - kunnan sosiaalityöntekijän tietoon.

Kiinnitän lisäksi - - - kunnan sosiaalitoimen huomiota vastaisen varalle siihen, mitä olen edellä kohdassa 4.1.1 lausunut hyvään hallintoon ja laadultaan hyvään sosiaalihuoltoon kuuluvasta menettelystä.

Tässä tarkoituksessa lähetän sosiaalityöntekijälle ja - - - kunnan sosiaalitoimelle jäljennöksen tästä päätöksestäni.

Kirjeen liitteet palautetaan ohessa.